

מצע סביבתי

הגנת הסביבה וקיימות

השמירה על הסביבה הטבעית ועל בריאות האדם, התלויה בה, אפוא, היא אחד האתגרים הדחופים ביותר העומדים לפתחה של מדינת ישראל ושל העולם כולו. יש זיקה ברורה בין הגנת הסביבה ופיתוח בר-קיימא לבין שיפור הבריאות, הכלכלה, החינוך, התעסוקה, התחבורה ויחסי החוץ וצמצום פערים בישראל. חלקמן הנזקים הם בלתי הפיכים: משבר האקלים ומשבר המגוון הביולוגי, למשל, אינם סובלים דיחוי. אין לנו ארץ אחרת ואין לנו פלנטה אחרת. המחנה הממלכתי ימשיך להוביל את הפעילות למען שמירת הסביבה בכנסת ובממשלה. נקדם מדיניות ארוכת טווח, שתבטיח את התמודדותה של ישראל עם האתגרים הסביבתיים שעומדים לפתחה.

ישראל מאופיינת בקצב גידול אוכלוסייה מהגבוהים בעולם לצד ירידה בזמינות קרקעות, באיכות וכמות המים ובצמצום הקרקע החקלאית. למגמות אלה השלכות על כל תחומי החיים: הארכת זמן ההמתנה בפקקים, עודף תמותה מזיהום אוויר, עלייה ביוקר המחייה, מצוקת מים, פגיעה בשטחים פתוחים, עומס על מרחבי הפנאי והבילוי ועוד. לצד זאת, בשל משבר האקלים, מדענים צופים שישראל תתחמם בקצב מהיר יותר לעומת הממוצע העולמי. בין שאר ההשלכות, ניתן למנות את הירידה בכמות המשקעים, אירועי שיטפונות, צמצום קו החוף עד היעלמותו, קריסה מואצת של מצוקי הכורכר, פגיעה קשה בחקלאות, עלייה בביקוש לאנרגיה ועוד.

צירי פעולה מרכזיים:

1. הפחתת פליטת גזי החממה

עשר השנים הבאות הן קריטיות לייצוב אקלים כדור הארץ. לכן, איפוס פליטות גזי חממה בתוך חלון הזמנים שהגדיר החלטת הממשלה – עד 2050 הוא הכרחי. נפעל גם כדי להשיג את יעדי הביניים שנקבעו על ידי האו"ם בוועידת האקלים בגלזגו של צמצום פליטות פחמניות ב 45 אחוז עד שנת 2030 יחסית לשנת 2010. הדבר יבוא לידי ביטוי בתיקון הצעת חוק האקלים, במסגרת אסטרטגיה שתחייב את כל משרדי הממשלה להשתלב בתכונות לאומיות להיערכות והפחתת פליטות. כמו כן, החלטת הממשלה מס' 542 משנת 2015, הקובעת יעד של צמצום צריכת החשמל בשיעור של 17% עד לשנת 2030, איננה מיושמת בפועל. נפעל כדי לתעדף את החיסכון האנרגטי וקידום תשתיות לשילוב רכבים חשמליים.

נעודד שימוש באנרגיות מתחדשות: ישראל היא "מעצמת שמש". בדומה לחקיקה שקידמה את דודי שמש על גגות ישראל לפני חמישים שנה, נקדם תקנות שיעודדו התקנת פנלים סולריים בנכסי המגזר הציבורי, התעשייתי והעסקי, לרבות קירוי חניונים. נקל על הרגולציה על מערכות "אגרו-וולטאיות" בשטחים חקלאיים ועל פנלים בבתי מגורים של כל המגזרים, תוך קידום בנייה ירוקה ומאופסת אנרגיה יחד עם עידוד בנייה רוויה. נקדם שיתוף פעולה סביבתי-אזורי, יחד עם שכנינו, על מנת להוביל את המזרח התיכון, שמתחמם בקצב כפול מהממוצע העולמי, לטובת עמידה ביעדי הפחתת פליטות גזי החממה על פי הסטנדרט הבינלאומי.

2. שמירה על המערכות הטבעיות

שימור המערכות האקולוגיות בארץ הוא אחד ההישגים המרשימים של מדינת ישראל. אך למרבה הצער, בשנים האחרונות, מצב הטבע בישראל נבטיח: קיטוע בתי גידול, נזק ממינים פולשים, ציד ועוד גורמים הביאו עשרות מיני חי וצומח אל סף הכחדה מקומית. יש צורך בהתמודדות בשני מישורים: ראשית: תכנון שמונע פגיעה במרחב הפתוח. מידי שנה כ-30 קמ"ר של שטחים פתוחים הופכים לשטח בנוי וסלול. יש לצופף את השטחים האורבניים הקיימים ולתעדף מיזמי התחדשות עירונית. הדבר דרוף במיוחד בבירת ישראל, בה זליגת הפיתוח מאיימת על הרי ירושלים הזקוקים להגנה סטטוטורית כשטח מוגן. כמו כן, החקיקה בישראל בתחום שמירת הטבע היא בעיקר מבוססת על המציאות והנורמות של המאה הקודמת. הגיעה העת להמשיך את מהפכת החקיקה שכחול לבן קידמה בכנסת-24, לרבות: חקיקת חוק מצב הטבע ושימור המגוון הביולוגי וחקיקות נוספות.

3. שיפור האכיפה הסביבתית

הפיקוח והאכיפה על ידי המשרד להגנת הסביבה לוקים בחסר: חסרים מפקחים והפיקוח על פליטות וזיהום אינו מספק. עיכובים בהגשת כתבי אישום נגד מזהמים הם בלתי סבירים. גם כאשר יש הרשעות, הקנסות בפועל הם נמוכים יחסית לרווחי המפעל המזהם. נפעל להחזיר את ההרתעה אצל התעשייה המזהמת על ידי הגדלת ההיקף והרמה של מערכת האכיפה הסביבתית.

4. התמודדות עם משבר הפסולת

מדינת ישראל ממחזרת 20% בלבד של הפסולת שלה. מחלל זה מאלץ אותנו להקצות עוד ועוד קרקעות של שטחים פתוחים לטובת הטמנת פסולת. כמו כן, השלכת פסולת ברשות הרבים, לרבות פסולת, בניין מהווה מפגע בלתי נסבל. הוא גם מיותר. נעניק תמריצים כלכליים לייצור תהליך הפרדת האשפה ולקידום פתרונות קצה לפסולת המופרדת. נשנה את מדיניות המחזור בישראל תוך כדי מתן עדיפות ברכש ציבורי לחומרי גלם ממוחזרים. נקדם את עקרונות הכלכלה המעגלית למניעת בזבז משאבים, על ידי עידוד שימוש חוזר ומחזור. יזקקן לשמירת הניקיון המנוהלת על ידי המשרד להגנת הסביבה, מחזיקה מיליארדי שקלים, אך איננה מנוצלת בצורה מיטבית. נקדם יעדים ברורים להוצאת כספי הקרן לחיזוק תעשיית המחזור, הגדלת תשתיות המחזור ומספר הפקחים ברשויות המקומיות וחיזוק פעילויות של ארגוני הסביבה.

5. שמירה מיטבית על הים והחופים

אין משאב טבע שהציבור מעריך יותר מחופי הים. למרות זאת, עשרות תוכניות פיתוח ישנות עדיין בתוקף וחופים ציבוריים רבים עומדים בסכנה של פגיעה משמעותית מפיתוח. באופן מידי, יש לשנות את תוכנית הפיתוח העלולות לפגוע בחוף פולג בנתניה. למרות אירועי זיהום מנפט, חקיקה חיונית להיערכות לדליפות מזהמים על חופים (חוק התלמית") תקועה שנים. שמורות טבע ימיות, הן חיוניות לשימור מערכות אקולוגיות ימיות. נפעל לקדם בהתאם להצעת רשות הטבע והגנים, ונביא להפסקת הדיג במכמורות שמביא ותועלת כלכלית מזערית אך גובה מחיר משמעותי בסביבה הימית.

6. פינוי התעשיות המזהמות ממכרף חיפה

נפעל ליישם את החלטת הממשלה מס' 1231 להבראת מכרף נקדם את תכנית "מכרף החדשנות" שתהפוך את אזור התעשייה הפטרוכימית בקריות לאזור היי טק מרהיב. נקבע מועד לסגירת בתי זיקוק לנפט והקמת תשתית חלופית לאחסון דלקים בצפון הארץ. נפעל גם להוצאת מתקנים לוגיסטיים של רשות הנמלים מפארק הקישון כדי להבטיח שטחים פתוחים מקסימליים למאות אלפי התושבים החדשים שיעברו לאזור חיפה בעתיד.

7. צמצום בזבז מזון וקידום תזונה בת-קיימה

במדינת ישראל, כ-40% מן המזון נזרק לפח בעוד רבים חיים באי-ביטחון תזונתי. צמצום בזבז מזון הוא יעד סביבתי חשוב. נקדם את המודעות לתזונה בת-קיימה על פי המלצות משרד הבריאות ובהתאם ליעדים שישראל הגישה לאו"ם בנושא יישום המלצות התזונה הלאומיות, לפיהן יש להחליף כמחצית מכמות החלבונים מהחי בחלבונים מהצומח ולעודד צריכה של ירקות, פירות, קטניות ודגנים מלאים. נפעל להרכבת סל מוצרים בריא, שיורכב בעיקר מירקות, פירות וקטניות. נפעל להטמעת המלצות התזונה הלאומיות בשירותי הסעדה מוסדיים (מערכת החינוך, בתי חולים וצה"ל), נעודד ונקדם את המודעות בקמפיינים ממשלתיים. נמשיך לשמור על החקלאות הישראלית מפני האיומים הרבים, ונפעל לקידומה.

8. צמצום סבלם של בעלי החיים

נפעל לקידום חקיקה הקובעת תנאי מינימום להחזקת בעלי-חיים בתעשייה, מתוך תפיסה שעל ישראל לאמץ את התקנים הטובים ביותר מבחינת בעלי-חיים, להציב בעניין זה מופת לעולם ולא לפגר אחרי מדינות אחרות. נפעל לצמצם את סבלם של כלבים וחתולים חסרי בית על ידי הרחבת העיקורים והסירוסים, ונמשיך לעודד אימוץ בעלי חיים. נפעל למניעת המתה של חיות בריאות. נתמוך בחקיקת החוק האוסר על משלוחים חיים ונפעל להחזרתו להצבעה בכנסת. נפעל למזעור הסחר בכרוות של בעלי חיים לתעשיית אופנה, למעט מנהגים דתיים.

9. קידום הקליין-טק הישראלי

נקדם את תחום הקליין-טק. לישראל יש הזדמנות לפתח את תחום הקלינטק ולהפוך למובילה בעולם בתחום זה. נפעל להסרת חסמים ולתמרוץ יוזמות בתחומי האנרגיה, התחבורה, הפסולת, החקלאות והמים. פיתוח הקלינטק יהווה מנוע צמיחה לכלכלה הישראלית נוכח החשיבות והביקוש ההולך וגובר לטכנולוגיות מתחום זה ברחבי העולם.

10. צמצום השימוש בחומרים רעילים

נגביר את הפיקוח על השימוש בחומרי הדברה ונעודד שימוש בתחליפים ידידותיים יותר לאדם ולסביבה. נחיש את יישום אמנת שטוקהולם ונפעל לאיסור השימוש בכימיקלים רעילים שאינם נחוצים, וביניהם חומרים המוגדרים "כימיקלי נצח" (PFAS) הנמצאים במקורות המים ושאליהם נחשף הציבור.

11. שיקום נחלי ישראל וים המלח

נדאג ליישומה של התוכנית להזרמת מים לנחלי הארץ הסובלים מבצורת זה שנים. נתגייס להצלת ים המלח, משאב ייחודי ובין-לאומי ההולך ונעלם לנגד עינינו, באמצעות פתרון ישים ובהתייעצות עם מדענים ועם גורמי שמירת טבע ומשרדי הממשלה הרלוונטיים.

12. חינוך אקלימי

נקדם ונרחיב מערכי חינוך והסברה הסביבתי והאקלימי בבתי הספר, בחינוך הבלתי פורמלי וגם לאוכלוסייה הבוגרת. נקדם הסברה על צרכנות מודעת, על העדפת מוצרים מקומיים, על תזונה, על הפחתת תביעת רגל פחמנית אישית, על שמירת הטבע ועל הקשר בין זיהום סביבתי לבריאות הציבור.

נקודות נוספות:

13. צמצום רעש במרחב הציבורי

ישראל היא אחת המדינות הצפופות בעולם, ועתידה להפוך לצפופה ביותר בעולם המערבי. המחסור בשטחים פתוחים עבור רווחת הציבור יהפוך לקריטי. כדי להתמודד עם בעיה זו נפעל כדי למזער את מטרי הרעש בשטחים הפתוחים והציבוריים, תוך כדי עידוד "אזורי שלווה" שיבטיחו מפלט לציבור המעוניין לצאת מן העיר הצפופה והסואנת.

14. קידום תחבורה מקיימת

נפעל להקמת רשויות תחבורה מטרופוליטיות ולהעברת חוק המטרו. נפעל לשיפור משמעותי בתחבורה הציבורית, הוספת תדירויות, נתיבי תחבורה ציבורית טקטיים וקידום שבילי אופניים. נפעל ליצירת תחבורה ציבורית בשבת, באופן שיאפשר למשקי בית ללא רכב פרטי להגיע לבתי חולים, לביקורים משפחתיים ולאתרי טבע ונופש. נקדם תכניות להפחתת שימוש ברכב פרטי דרך מקומות העבודה.

נפעל להורדה משמעותית של זיהום האוויר מתחבורה. נעודד ונתמך חשמול התחבורה הציבורית והתחבורה הפרטית. נציב לעצמנו יעד לחשמול כל התחבורה הציבורית וש-95% מהרכבים החדשים שיעלו על הכביש יהיו חשמליים עד 2030. בנוסף, נציב לעצמנו יעד עד שנת 2025 נשלים את הורדת רכבי הדיזל הישנים האחראים על רוב הזיהום המגיע מתחבורה. כמו כן נקדם תוכנית 'אזור אוויר נקי' בערים הגדולות שיביאו לשיפור מהיר באיכות האוויר בריכוזי אוכלוסייה

15. שילוב הדורות הבאים בקבלת החלטות בהווה

נדאג לעתיד הדורות הבאים. בעקבות התנופה הדמוגרפית, אוכלוסיית ישראל אמורה להכפיל את עצמה בשלושים שנים הבאות. ללא היערכות מתאימה ההשלכות הסביבתיות עלולות להיות שליליות ביותר - החל מהיעלמות שטחים פתוחים יקרים וכלה בעליה בפליטות זיהום אוויר, רעש ופסולות. נקים צוות בין-משרדי להיערכות להכפלת האוכלוסייה עד 2050 בכל תחומי החיים 2050 כדי להתניע תהליך של תכנון לטווח ארוך, במטרה למזער נזקים חברתיים וסביבתיים צפויים מן הצפיפות הגוברת.